

कोवीड-१९ रोगाच्या पार्श्वभूमीवर बालकांच्या काळजी व संरक्षणासाठी कृती दल (Task Force) गठित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक-संकीर्ण -२०२१/प्र.क्र.६२/का-०८

नविन प्रशासन भवन, तिसरा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक-०७ मे, २०२१.

प्रस्तावना :-

देशात पसरलेल्या कोवीड-१९ या रोगाच्या अभूतपूर्व परिस्थितीमध्ये बालकांची काळजी व संरक्षणाशी संबंधित कार्यरत संस्थांमधील बालकांची सुयोग्य काळजी घेण्याच्या अनुषंगाने मा. सर्वोच्च न्यायालयामध्ये सुमोटो रिट याचिका ४/२०२० दाखल करण्यात आली होती. सदर याचिकेच्या सुनावणीदरम्यान मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशांच्या अनुषंगाने विभागीय स्तरावर नोडल अधिकारी नेमण्यात आले होते. सदर नोडल अधिकारी कोवीड-१९ रोगाच्या अनुषंगाने बालकांची काळजी व संरक्षणाकरीता कार्यरत संस्थांची माहिती मा.उच्च न्यायालयामार्फत मा. सर्वोच्च न्यायालयात सादर करण्याकरीता उपलब्ध करून देत आहेत. तथापि सद्यस्थितीत कोवीड-१९ या रोगाची वाढलेला संसर्ग व त्यामुळे बाधित व्यक्तींचे व मृत्युचे वाढलेले प्रमाण विचारात घेता, त्याचा बालकांच्या जीवनावर देखील गंभीर परिणाम होत आहे. काही प्रसंगी कोवीड-१९ या रोगामुळे दोन्ही पालकांचे निधन झाल्याने अनाथ झालेल्या मुलांची गंभीर समस्या निर्माण झाली आहे. सदर बालकांची काळजी घेणारे कोणीही नसल्याने सदर बालके ही शोषणास बळी पडण्याची तसेच बालकामगार किंवा मुलांची तस्करी सारख्या गुन्ह्यामध्ये ओढली जाण्याची शक्यता जास्त आहे.

२. सचिव, आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी त्यांच्या दि.०४/०५/२०२१ रोजीच्या पत्रान्वये कोवीड-१९ या विषाणूने बाधित पालकांकडून त्यांच्या रुग्णालयातील अस्तित्वादरम्यान बालकांचा ताबा देण्याबाबत माहिती घ्यावी व त्या अनुषंगाने बाल न्याय समितीस कळविण्याबाबत व आवश्यक कार्यवाही करण्याबाबत निर्देश देण्यात आले आहेत.

३. मा.सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली येथील न्यायाधीशांच्या बाल न्याय समितीमार्फत (JJ Committee) कोवीड-१९ या संक्रामक रोगाच्या अनुषंगाने राज्यातील बालकांची काळजी व संरक्षणासंबंधी कार्य करणाऱ्या संस्थांबाबत घेण्यात आलेल्या आढावा बैठकीमध्ये कोवीड मुळे दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांच्या सुरक्षिततेबाबत उपस्थित मुद्यांच्या अनुषंगाने व इतर मुद्यांबाबत जिल्हा स्तरावर टास्क फोर्स गठित करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

४. सदर निर्देशाच्या अनुषंगाने कोवीड-१९ प्रादुर्भावाच्या काळात राज्यातील बालकांची काळजी व संरक्षणाचे काम करणाऱ्या संस्थांमधील बालकांना तसेच कोवीड -१९ मुळे दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांना त्यांचे न्याय्य हक्क मिळवून देवून त्यांचे यथायोग्य संगोपन होण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करण्यासाठी जिल्हा स्तरावर कृती दल (Task Force) गठित करण्याची बाब शासनच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मा. सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली येथील न्यायाधीशांच्या बाल न्याय समितीच्या निर्देशानुसार कोवीड-१९ प्रादुर्भावाच्या काळात राज्यातील बालकांची काळजी व संरक्षणाचे काम करणाऱ्या संस्थांमधील बालकांना तसेच कोवीड -१९ मुळे दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांना त्यांचे न्याय्य हक्क मिळवून देवून त्यांचे यथायोग्य

संगोपन होण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करण्यासाठी जिल्हा स्तरावर पुढील प्रमाणे कृती दल (Task Force) गठित करण्यात येत आहे. :-

१. जिल्हाधिकारी	:-	अध्यक्ष
२. आयुक्त, महानगरपालिका	:-	सदस्य
३. पोलीस आयुक्त/ अधिक्षक (ग्रामीण)	:-	सदस्य
४. सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण	:-	सदस्य
५. अध्यक्ष, जिल्हा बाल कल्याण समिती	:-	सदस्य
६. जिल्हा शल्य चिकित्सक	:-	सदस्य
७. जिल्हा आरोग्य अधिकारी	:-	सदस्य
८. जिल्हा माहिती अधिकारी	:-	सदस्य
९. जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी	:-	समन्वयक
१०. जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी	:-	सदस्य सचिव

२. सदर कृती दलामधील अधिकाऱ्यांच्या कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या पुढीलप्रमाणे असतील. :-

१. जिल्हाधिकारी:-

- १) संपूर्ण जिल्ह्यात कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांबाबतची तपशिलवार माहिती समन्वयक यांना उपलब्ध करून देणेबाबत संबंधितांस निर्देश देणे.
- २) टास्क फोर्सच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवणे तसेच सदस्यांकडून आवश्यक माहिती समन्वयकास प्राप्त होईल याची दक्षता घेणे.
- ३) दर पंधरा दिवसातून एकदा टास्क फोर्सची बैठक आयोजित करून कोवीड १९ च्या अनुषंगाने जिल्ह्यातील बालगृहे/निरिक्षण गृहांतील मधील प्रवेशित व तेथे कार्यरत कर्मचारी यांच्या आरोग्याचा तसेच टास्क फोर्सच्या सदस्यांनी केलेल्या कार्यवाहीचा आढावा घेणे

२. आयुक्त महानगरपालीका :-

- १) महानगरपालिका क्षेत्रातील कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांबाबतची तपशीलवार माहिती समन्वय अधिकाऱ्यास उपलब्ध करून देण्याबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.
- २) कोवीड-१९ या आजाराकरीता रुग्णालयात दाखल होतेवेळी या कालावधीमध्ये आपल्या बालकाचा ताबा कोणाकडे द्यावा ही माहिती रुग्णाकडून भरून घेण्याबाबत महानगरपालिका क्षेत्रातील सर्व रुग्णालयांना निर्देश देणे.
- ३) चाईल्ड हेल्प लाईन १०९८ याबाबतचा माहिती फलक महापालिकाक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयात दर्शनी भागात लावण्यात येईल याची दक्षता घेणे.
- ४) कोवीड १९ या रोगाच्या पार्श्वभूमीवर महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये कार्यरत असणाऱ्या बालगृहे/निरिक्षणगृहांकरीता तात्काळ उपचार पुरविण्यासाठी स्वतंत्र वैद्यकीय पथक नियुक्त करणे.

३. पोलीस आयुक्त/ अधिक्षक (ग्रामीण) :-

- १) कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांना सर्वोत्तमरी संरक्षण उपलब्ध करून देणे व अशी बालके शोषणास बळी पडणार नाहीत किंवा बालकामगार अथवा तस्करी सारख्या गुन्हेगारीमध्ये सापडणार नाहीत याची दक्षता घेणे.

- २) कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांच्या दत्तक विधानाबाबत समाजमाध्यमांमध्ये चुकीचे संदेश पसरविणाऱ्यांवर कारवाई करणे.

४. सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण :-

- १) कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांना त्यांचे कायदेशीर हक्क मिळवून देण्याबाबत आवश्यक सर्व कार्यवाही करणे.
- २) सदर हक्क मिळवून देण्याबाबतची कायदेशीर प्रक्रिया पार पाडण्यासाठी आवश्यकतेनुसार न्यायिक सल्ला व इतर सुविधा उपलब्ध करून देणे.
- ३) बालकाचे आर्थिक व मालमत्ता विषयक हक्क अबाधित राहतील याची दक्षता घेणे.

५. अध्यक्ष, जिल्हा बाल कल्याण समिती :-

- १) कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांस बाल संगोपन योजनेअंतर्गत लाभ देवून बालकाचा ताबा नातेवाईकाकडे देण्याच्या शक्यतेबाबत पडताळणी करणे.
- २) उपरोक्तपणे पडताळणी नंतर दत्तक प्रक्रीयेची आश्यकता असल्यास प्रचलित CARA मार्गदर्शक सूचनांनुसार आवश्यक कार्यवाही करणे.
- ३) आवश्यक असल्यास बालकासाठी समुपदेशनाची व्यवस्था करणे.
- ४) आवश्यक असल्यास बालकांस बालगृहामध्ये दाखल करणे.

६. जिल्हा शल्य चिकित्सक :-

- १) कोवीड-१९ या आजाराकरीता रुग्णालयात दाखल होतेवेळी या कालावधीमध्ये आपल्या बालकाचा ताबा कोणाकडे द्यावा ही माहिती रुग्णाकडून भरून घेण्याबाबत कार्यक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयांना निर्देश देणे.
- २) चाईल्ड हेल्प लाईन १०९८ याबाबतचा माहिती फलक कार्यक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयात दर्शनी भागात लावण्यात येईल याची दक्षता घेणे.
- ३) कोवीड १९ या रोगाच्या पार्श्वभूमीवर कार्यक्षेत्रामध्ये कार्यरत असणाऱ्या बालगृहे/ निरीक्षणगृहांकरीता तात्काळ उपचार पुरविण्यासाठी स्वतंत्र वैद्यकिय पथक नियुक्त करणे.

७. जिल्हा आरोग्य अधिकारी :-

- १) कोवीड-१९ या आजाराकरीता रुग्णालयात दाखल होतेवेळी या कालावधीमध्ये आपल्या बालकाचा ताबा कोणाकडे द्यावा ही माहिती रुग्णाकडून भरून घेण्याबाबत कार्यक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयांना निर्देश देणे.
- २) चाईल्ड हेल्प लाईन १०९८ याबाबतचा माहिती फलक कार्यक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयात दर्शनी भागात लावण्यात येईल याची दक्षता घेणे.
- ३) कोवीड १९ या रोगाच्या पार्श्वभूमीवर कार्यक्षेत्रामध्ये कार्यरत असणाऱ्या बालगृहे/ निरीक्षणगृहांकरीता तात्काळ उपचार पुरविण्यासाठी स्वतंत्र वैद्यकिय पथक नियुक्त करणे.

८. जिल्हा माहिती अधिकारी :-

- १) चाईल्ड हेल्प लाईन १०९८ बाबत जिल्ह्यात व्यापक प्रसिद्धी देणे.

२) या टास्क फोर्स मार्फत करण्यात येत असलेल्या कामांना जिल्ह्यामध्ये व्यापक प्रसिद्धी देणे.

९. जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी :-

१) कोरोना कालावधीमध्ये सर्वच मुलांचे (० ते १८) हक्क अबाधित राहतील याची दक्षता घेणे.

२) सदर टास्क फोर्सचे समन्वयक म्हणून काम पहाणे.

१०. जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी :-

१) कोवीड-१९ या आजाराने दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांबाबतची संबंधित यंत्रणेकडून दर आठवड्यास माहिती प्राप्त करून घेवून विहित नमून्यात आयुक्त, महिला व बाल विकास यांचेमार्फत शासन सादर करणे.

२) टास्क फोर्सच्या बैठकीबाबत सदस्य सचिव म्हणून काम पहाणे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२१०५०७१८२०३७३६३० असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(र. सि.जरांडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.अध्यक्ष/मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
- २) मा.सभापती/मा.उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
- ३) मा ,मंत्रालय ,महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव ,मंत्री .मुंबई.
- ४) मा.मुंबई ,मंत्रालय ,महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव ,राज्यमंत्री.
- ५) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) प्रधान सचिव, महिला व बाल विकास विभाग यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक.मुंबई ,मंत्रालय ,
- ७) अ.मु.स./प्र.स. गृह विभाग, नगर विकास विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, विधी व न्याय विभाग, माहिती व जनसंपर्क विभाग, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) आयुक्त ,महिला व बाल विकास आयुक्तालय ,पुणे
- ९) सर्व जिल्हाधिकारी
- १०) सर्व महानगरपालीका आयुक्त
- ११) सर्व पोलीस आयुक्त/ अधिक्षक (ग्रामीण)
- १२) सर्व विभागीय उपआयुक्त.महिला व बाल विकास ,
- १३) सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक
- १४) सर्व सचिव जिल्हा ,विधी सेवा प्राधिकरण
- १५) सर्व जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी
- १६) सर्व जिल्हा माहिती अधिकारी
- १७) सर्व अध्यक्षजिल्हा बाल कल्याण समिती ,
- १८) सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी
- १९) निवड नस्ती .का)८(